

N:o 3.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion angående rätt för vissa lärare att i särskilda fall resa på statens jernvägar mot nedsatt afgift.

Till utskottets handläggning har hänvisats en inom Första Kam-maren af herr *Söderberg* väckt motion, n:o 19, hvaruti föreslås: »att Riksdagen måtte för sin del besluta, att lärare och lärarinnor, som undervisa i geografi vid med statsanslag understödda skolor, må, vid under ferierna företagna resor i ändamål att studera landet, å statens jernvägar åtnjuta nedsättning i afgiften till hälften af vanliga biljettpriset.»

Till stöd för detta förslag anför motionären:

»Det är en från alla håll som befogad erkänd fordran, att skolornas undervisning bör vara i sann mening fosterländsk, den bör med andra ord göra ungdomen förtrogen med vårt lands härliga natur, med dess rika naturliga hjälpkällor, med dess i skilda delar egendomliga folk- och näringslif och icke minst med dess stolta minnen från flydda tider. Huru god undervisningen i våra skolor för närvarande än må anses, så har den dock ej nu nämnda egenskap i den grad, som önskligt vore. Det är många företeelser, som bevisa detta. Jag skall här endast påminna om ungdomens benägenhet att utvandra till främmande land och om vårt folks smak för utifrån kommande grannlåt. Dessa företeelser visa nog-samt, att känslan af det stora i att vara svensk icke är, som sig bör, väckt.

Hvarpå kan denna brist i vår nationella uppfostran bero? Enligt mitt och många andras förmenande är en af de väsentligaste orsakerna att söka deri, att de, som i skolorna undervisa om fosterlandet, icke haft tillfälle att personligen göra sig förtrogna med dess natur och folkliga egendomligheter, med egna ögon hafva de i regel blott sett en mycket obetydlig del häraf. De hafva varit nödsakade att hemta sin kunskap

om fosterlandet nästan uteslutande ur böcker. Och efter hvad jag från flera håll med säkerhet förnummit, hafva dessas författare i sin ordning till det mesta hemtat det de skrifvit ur äldre böcker och skrifter.

Att dylik kunskap, som gått från den ena till den andre, ej kan väcka, värma och fördjupa fosterlandskänslan hos läraren och ännu mindre hos den ungdom, som han undervisar, inses vid ringaste eftertanke.

En uppmärksam åhörare skall i skolan ofta finna undervisningen om främmande länder lifigare och mera färgrik än om vårt eget land. Detta hafva framstående lärare sagt mig bero derpå, att om dessa länder vanligen finnas utmärkta skildringar af personer, som sjelfva sett och kunnat iakttaga, hvad de beskrifvit, men att sådana beskrifningar nära nog saknas om vårt land.

Mot vår aktade lärarecorps kan ingen förebräelse rigtas för nu omtalade brist i undervisningen. Lärarne uppoffra icke obetydligt af sina jemförelsevis små inkomster för att med egna ögon få se vårt land. Derom vittna de många talrikt besökta läraremötena. Men vårt land har för stor utsträckning och är för olika i sina skilda delar, för att en eller annan resa på några dagar utan rätt till uppehåll vid mellanstationerna skulle kunna verksamt afhjelpa bristen.

Staten skulle här, synes det mig, utan den minsta uppoffring eller kostnad kunna bringa hjälp och dermed i hög grad befrämja en i verklig mening fosterländsk undervisning. Detta kunde ske derigenom, att *lärare och lärarinnor i geografi efter ansökan och under den kontroll, som regeringen efter samråd med vederbörande myndigheter funne nödig föreskrifva, finge rätt att under sina ferier med väsentligen nedsatt afgift företaga resor å statens jernvägar i ändamål att taga kännedom om vårt lands natur och folk.*

Då resan hade till ändamål att utbilda läraren för en samhälls viktig uppgift, kunde den ifrågasatta förmånen ej anses obillig. Såsom någon rent *personlig* förmån för honom kunde den på intet sätt uppfattas, detta så mycket mindre, som delaktighet deri i alla händelser förutsatte ganska betydliga ekonomiska uppoffringar från vederbörandes egen sida. Dels har jag nemligen ej funnit mig böra begära nedsättning för ifrågavarande ändamål lägre än till hälften af vanligt biljettpris, alltså till samma belopp, som enligt nu gällande praxis beviljas vid allmänna möten, dels utgör afgiften för jernvägsbiljetten vid en resa, der det gäller att emellanåt stiga af vid lämpliga stationer för att medelst andra fortskaffningsmedel göra afstickare från jernvägs-

linien, endast en bråkdel af hela kostnaden. Om några lustresor på det allmännas bekostnad kan således ej här vara tal, endast om en åtgärd från statens sida för främjande af ett viktigt nationelt ändamål. Nämda åtgärd skulle dessutom blifva till gagn ej endast för den offentliga undervisningen, utan säkerligen äfven för jernvägsväsendet, åtminstone medelbart. Det lider nemligen intet tvifvel, att en allmänt utbredd kännedom om vårt land i längden måste föra med sig lifigare förbindelser mellan befolkningen i olika landsdelar och i och med dessa befordra en rask utveckling af persontrafiken å jernvägarne.

I rundt tal uppgår i högre och lägre skolor antalet af dem, som undervisa i geografi, till 7,000 personer. Man kan visserligen ej antaga, att af dessa mer än ett eller annat hundratal *ärligen* skulle hafva tid och tillfälle att företaga resor af ifrågavarande art. Huru få än dessa blefve i förhållande till hela antalet, skulle de dock, spridda som de naturligtvis komme att blifva öfver hela landet, kraftigt verka för en allmän och mera lefvande kännedom om fosterlandet.

Utskottet, som visserligen i viss mån erkänner värdet af de skäl, motionären anfört för att bereda här ifrågavarande lärare och lärarinnor vid våra skolor förmånen af billiga resor på statens jernvägar, anser dock frågans natur vara sådan, att den icke bör dragas under Riksdagens pröfning, utan förefaller det utskottet lämpligast, att densamma liksom andra dylika frågor om nedsättning i biljettprisen å statens jernvägar i särskilda fall öfverlemnas till handläggning af kongl. jernvägsstyrelsen, hvilken jemlikt nådig skrifvelse med ny taxa för transport å statens jernvägar den 25 november 1889 har befogenhet att under vissa omständigheter medgifva afvikelse från de fastställda afgifterna eller, då den anser sig sakna dylik befogenhet, icke lärer underlåta underställa ärendet Kongl. Maj:ts afgörande.

Med anledning häraf får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke må föranleda till någon Första Kammarens åtgärd.

Stockholm den 28 mars 1895.

På utskottets vägnar:

JESPER CRUSEBJÖRN.